ע"ש מרן רביה"ק

ע"ש מרן רביה"ק
בעל עטרת ישועה זיע"א
בנשיאות
בנשיאות
הנה"צ רבי היים מאיר הורוביץ שליט"א

לע"נ הגה"צ ר' יחזקאל אליהו בהגה"צ ר' יהושע הורוביץ זצללה"ה

עטרת ראשינו

ממשנתו של מרן אדמו"ר שליט"א

מי ששכח בתפילת מנחה דער"ש לומר משיב הרוח האם משלימה בתפילת ערבית דליל שבת

בפרשתינו כתבה התורה הק' ויפגע במקום וילן שם ומפסוק זה למדו חז"ל ברכרות כ"ו ב" דיעקב אבינו עליו השלום תיקן תפילע תרבית, ע"כ בע"ה נכתוב דבר הנוגע להא דאמרי תפילת ערבית רשות.

אמרי' בברכות כ"ז ב' "דאמר רב יהודה אמר שמואל, תפלת ערבית רבן גמליאל אומר חובה רבי יהושע אומר רשות, אמר אביי הלכה כדברי האומר חובה, ורבא אמר הלכה כדברי האומר רשות", וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"א מתפילה ה"ו דתפילת ערבית רשות.

והנה התוס' בברכות כ"ו א' ד"ה טעה, כ' וז"ל "יעוד קשה, דאמר לקמן טעה ולא התפלל יעלה ויבוא כלילה קשה חוזרים אותו משום דאין מקדשין את החדש בלילה ולמה ליה האי טעמא תיפוק ליה דתפלת ערבית רשות". ותלמידי רבינו יונה ז"ל ר"פ תפלת השחר (יה א מדפי הר"ף. הביאו קושיא זו בשם הבה"ג ז"ל, וכן הרא"ש ז"ל בפ"ד דרבינו ""

ומצינו בדברי רבנן קמאי ובתראי ז"ל כמה תירוצים לקושיא זו, וכמה הילכתא גיברתא איכא למשמע מדבריהם ז"ל וכדלקמן. א] תלמידי רבינו יונה ז"ל תרצו בשם הבה"ג ז"ל, וז"ל

א] תלמידי רבינו יונה ז"ל תירצו בשם הבה"ג ז"ל, ח"ל "ותירץ בהלכות גדולות ז"ל דאע"ג דתפלת ערבית רשות, כיון שמתפלל אותה קבעה עליו חובה, ולפיכך צריך לחזור ולהתפלל שחרית שתים וכו' ולפיכך כשטעה ולא הזכיר של ה"ח בערבית הוצרך ג"כ לטעם אין מקדשין את החודש אלא ביום, שאם לא כן הי' לו לחזור ולהתפלל כיון שקבעה עליו לחובה".

והנה מדבריו ז"ל מוכח דאין כונתו ז"ל דוקא ברגיל להתפלל, אלא כונתו ז"ל דתפילת ערבית רשות היינו דאינו חייב להתפלל, אלא טע מצד והתפלל שויה עלה חובה ולפיכך אם לא הזכיר יעו"י חייב לחזור לולי טעמא דאין מקדשין את החודש בלילה.

ולפי"ז נראה בע"ה לחדש חידוש נפלא, דלא רק בגשים איכא סברת הבה"ג ז"ל אלא גם בנשים, דהנה במצים איכא סברת הבה"ג ז"ל אלא גם בנשים, דהנה המ"ב ז"ל בסי "לו בסי "לו סק"ד כ" דרוב הנשים אינן מתפללות תפילת ערבית דקי"ל כדעת הרמב"ן ז"ל דתפילה הוי מצות עשה שהזמן גרמא אלא דחו"ל חייבום משום דרחמי נינהו וערבית לא קיבלו עלייהו כחובה, ולפי"ז אשה ששכחה יעו" בערבית ואפי" ביו"ט דדין האנשים לחזור ולהתפלל, מ"מ אשה אינה חוזרת דהא גבה הוי תפילת ערבית רשות, אמנם לדעת הבה"ג ז"ל נראה דשמיר חוזרת ביו"נו.

ואמינא מילתא בטעמא בע"ה דמדס"ל להבה"ג ז"ל דגם אצל האנשים ליכא סברא דקיבלו עליהם כחובה, דהא ס"ל דאינו חייב להתפלל, אלא דאם התפלל הרי במה שמתפלל קובע על עצמו חובה, וא"כ ה"ה אשה, נהי דאינה חייבת להתפלל ערבית, מ"מ כשמתפללת ערבית הרי קובעת על עצמה חובה, וא"כ אם שכחה יעו"י ביו"ט חייבת לחזור.

ב] התוס' שם תי' וז"ל "וי"ל הא דאמרינן דתפלת ערבית רשות היינו לגבי מצוה אחרת והיא עוברת דאז אמרינו, תדבית השות היינו לגבי מצוה אחרת והיא עוברת דאז אמרינו, תדחת הפלת ערבית מפניה, אבל לחנם אין לו לבטלה". וכ"כ התוס' ביומא פ"ז ב" ד"ה והאמר, ושם הוסיפו עוד וז"ל "זאומר ר"י נהי דרשות היא אין לבטלה בחנם אם לא מפני שום מצוה עוברת או שרא המייניה דב"ק דשבת דלא מטרחינן ליה וכן עלה על מטות דרושלמי דאין מטרחיון אותו שירד" וכ"כ הרא"ש ז"ל דרושלמי מסיפו עו כ"ה למ"ה, כתנו מס מפני מלנה של מסל מלנה מס מפני מוס ל מספר מוספת ווה"כ לוומא סס.

והנה לדברי התוס' נראה בע"ה דלגבי נשים ישתנה הדין ורלא כדברינו הנ"ל בדעת הבה"ג ז"ל, דכיון דרוב הנשים לא קיבלו עלייהו תפילת ערבית כחובה וכנ"ל מדברי המ"ב ז"ל דאינן חייבות משום דהוי מצות עשה שהז"ג, שפיר הוי תפילת ערבית רשות גמורה, ולא הוי כ"רשות' דאנשים, ונמצא דהא דאין הנשים חודרות על שכחת יעלה ויבא אין זה רק משום דאין מקדשין אה החודש בלילה אלא משום דתפילת ערבית רשות.

ונראה בע"ה נפק"מ להלכה בזה, באשה שהתפללה ערבית דיון לא הזכרה יעו", לדעת התוס אינה חוזרת דגבי דידה היו תפלת ערבית רשות גמורה, ולפיי זכלה מון להידה היו תפילת ערבית רשות גמורה, ולפיי זכלה מון כלה כנילה כע"ה זכם בהפכלה ערכית וחזכירה גשם בכרכת מחיה המחים להוא הואכה חוזכי היוע משום דהתפילה רשות, לא שייך לחייבו לחוזכ ולהוא ולהחפלל בעשה בחפילה, דעשות הוא כלה התפלל, וא"כ סכלא זו אלאכל מני בהזכר גשם בקין זכני.

ונטתפקתי לסברת התוס', היאך יהי' הדין ביש לפניו מצוה עוברת ותפילת ערבית, ועשה שלא כדין והניח המצוה והתחיל להתפלל, האם בכה"ג מחשיבין תפילת ערבית שהתפלל כרשות גמור, דהא דינו ה' לקיים המצוה ולא להתפלל, ואם נימא הכי נמצא דבכה"ג אם שכח יעלה ויבא אינו חודר (באין לו שהות להתפלל עכשיו), ואפי'

אולם נראה בע"ה דזה אינו, דכיון דהתחיל להתפלל, א"כ הרי אטור לו להניח התפילה ולחזור ולהתעסק במצוה, דעתה עוסק הוא במצות תפילה, ואע"ג דהתחיל להתפלל באיטור מ"מ לאחר שהניח המצוה והתחיל להתפלל, חל עליו דינא דעוסק במצוה ואסור לו להניח התפילה ולחזור לקיים המצוה האחרת, וכדכ' העונג יו"ט ז"ל בס" מ"א. וא"כ הדר איכא בזה סברת התוס' דכיון דאטור לו לבטלה חוזר הוא על יעו"י.

ג] הבאר היטב ז"ל בסי' ק"ח סקי"ז כ' לענין טעה ולא התפלל מנחה המתפלל ערבית שתים, וז"ל "ונ"ל פשוט דאם שכח יעלה ויבא ג"כ בלילה בתפלת התשלומין דאין צריך לחזור. זאין מקדשין החדש בלילה, ואף על פי שהיא לתשלום תפלת המנחה, ובזה יתורץ קושיית התוספות במה שמקשים למה לי האי טעמא דאין מקדשין החדש בלילה תיפוק ליה תפלת ערבית רשות מקדשין וחדש בלילה תיפוק ליה תפלת ערבית רשות וכו' זנ"מ לדינא כמ"ש וק"ל".

ביאור דבריו ז"ל דס"ל דתשלומי מנחה בערבית הוי תפילת חובה, דדא משלים תפילת מנחה שהיא חובה וגם החיוב להשלים הוי חובה, ולפיכך בלא הזכיר יעו". בתפילת התשלומין א"א לפטרו משום דהוי רשות, אלא משום הטעם דאין מקדשין את החודש בלילה, ובזה תי' קו' התוס' הג"ל דלהכי בעי לטעמא דאין מקדשין את החודש בלילה ולא סגי בהא דתפילת ערבית רשות, דנפק"מ בכה"ג שהתפלל תשלומי מנחה ולא הזכיר יעלה ויבא.

ומנה בגוף דבריו ז'ל התקלומי מנחה בערביות הוי חפילת חובה אינו מוסכם, והאלכנו בדה בע"ה בעשר עטברות עלון כ"ע ושם הבאט דבר הרש"ש ז"ל התקלומי מנחה בערבית הוי רשוח וביאחלנו ימוד פלוגתום הרש"ש ז"ל התקלומי מנחה בערבית הוי רשוח וביאחלנו ימוד פלוגתום התקלות התקלו

דמתפלל ערבית ליל שבת שתיים, כיון דהתשלומין הוי חובה, גם התפילה הראשונה הוי חובה כדי שיוכל להשלים התפילה השניה.

והנה מצינו עוד נפק"מ בנדון הנ"ל האם תשלומי מנחה בערבית הוי תפילת חובה או רשו, דב בערבית היו תפ"לת חובה או רשות, דה מטוד "ל באו"ח סוסי "סו"ח כ' בשם הגאונים ז"ל דיחיד שאמר ברכת מעין שבע בליל שבת יצא ידי"ח תפילה, והעתיקם המג"א ז"ל להלכה בסי "רס"ח סקט"ז, וכתב דהיינו משום דתפילת ערבית רשות הקילו בה, והשתא יש להסתפק היאך הדין בלא תבכלל מנחה בער"ש ומשלימה בערבית האם יכול לצאת בברכת מעין שבע או לא, וזה תליא בספק הנ"ל לצאת בברכת מעין שבע או לא, וזה תליא בספק הנ"ל האם תשלומי מנוזה בערבית הוי תפילת חובה או רשות. ונחלכו בזה רבנו בתראי ז"ל. דהממ"ג ז"ל באו"ח ס" ונחלכו בזה רבנו בתראי ז"ל. דהממ"ג ז"ל באו"ח ס"

ונחלקו בזה רבנן בתראי ז"ל, דהפמ"ג ז"ל באו"ח סיי קכ"ו במשב"ז סוף הסימן נקט דאינו יוצא ידי"ח משום דתשלומי מנחה בערבית הוי תפילת חונה, אבל התהילה לדוד ז"ל בסי' ק"ח סקי"ב הביא מדברי מהרי"ל ז"ל בשו"ת סי' קל"ה דכ' דגם בתפילת תשלומין למנחה בליל שבת יוצא בברכת מעין שבע, והיינו דגם תשלומי מנחה בערבית הוי תפילת רשות.

ערבית הדי תפילונד שחת. והנה נלע"ד בע"ה להוציא חידוש דין נפלא ממוצא ידרנים

חידוש גדול כתב הגרעק"א ז"ל בגליון לשו"ע או"ח סי" קי"ד ס"ה וו"ל, "לע"ד בליל שבת אם שכח לומר משיב הרוח דאין מחזירין, דהא אם התפלל רק מעין שבע יצא כדאיתא בסי רס"ח במג"א סקט"ו אף דבברכת מעין שבע אינו מזכיר גשם, א"כ במה שהתפלל סדר התפלה כראוי רק שלא הזכיר גשם הא לא גרע ממעין שבע, וצל"ע לדינא"

יר הא. החתפק בשכח להתפלל מנחה בער"ש התפלל מנחה בער"ש דמתפלל ערבית שתים, ושכח בתפללה השניה לומר משיב הנוח האם חזור ומתפלל, ולכאו תליא בהנ"ל דאם תשלומי מנחה בערבית הוי רשות, ויוצא בברכת מעין

שבע, א"כ גם בזה דינא הוי דאינו חוזר וכסברת הגרעק"א ז"ל, אבל אם תשלומי מנחה בערבית ואינו יוצא בברכת

מעין שבע, א"כ בשכח משיב הרוח חוזר ומתפלל. ואי כנים אנו בע"ה נראה לחדש הלכה ויש בה קולא וחומרא, ובהקדם ג' הקדמות.

יותה א, הוקרם בי תוק הנא במנחה של ר"ח, דעת (זמ ישפסח לומר יעלה ויבא במנחה של ר"ח, דעת רבינו יהודה ז"ל בברכות כ"ו ב' ד"ח, טעה דאינו חוזר (ומשלים תפילת מנחה בערבית דמוצאי ר"ח, דלא ירויח ומשלים ודהא אינו אומר יעלה ויבא, ודעת חכמי ברוכינצא ז"ל דישלים דחסרון יעלה ויבא הוי כלא התבלל, ומרך המחבר ז"ל בסי ק"ח סי"א לא הכריע בזה, והצריך שיתנה תפילת התשלומיו בנדבה.

ל] הנה מי ששכח במנחה לומר משיב הרוח דינו לחזור ולהתפלל, ואם לא הספיק לחזור עד הלילה, דינו הוי להתפלל ערבית שתים, ובשטוט ה"ה בארע כן במנחה של ערב שבת, דדינו הוי להתפלל ערבית של שבת שתים.

ג] והשתא אם נימא דגם תפילת תשלומין יוצא בברכת מעין שבע, והרי בברכת מעין שבע אינו מזכיר משיב הרוח, נמצא דלא הרויח כלום בתפילת התשלומין, דהרי מה שהוצרך לתפילת תשלומין היינו משום דחיסר משיב הרוח, והשתא כשמשלים התפילה הרי אינו מזכיר כלל משיב הרוח. והרי להתנות בנדבה אינו יכול בשבת.

מעתה לפי"ז נראה בע"ה לחדש קולא, בחיסר משיב הרווז במנחה של ערב שבת ואינו יכול להתפלל בליל שבת אלא ברכת מעין שבע, דינא הוי דאינו חוזר ומתפלל שתים בשבת, דלא ירויוז בהשלמתו, וחידוש לחומרא, דבכה"ג שלא התפלל מנחה בער"ש דינא הוי דאם יכול להתפלל תפילה שלבה אסור לו לצאת בברכת מעין שבע, דאם יתפלל ברכת מעין שבע שוב דינו דאינו חייב להשלים תפילת מנחה ומפסיד תשלומי מנחה.

ד] נלע"ד בע"ה ליישב קו' התוס' הנ"ל ובהקדם ד'

יש להסתפק האם הא דאין מקדשין את החודש (ז' ש להסתפק האם הא דאין מקדשין את החודש בלילה היא סברא רק בתפילה או גם בבהמ"ז, די"ל דרק בתפילת ערבית דהתפילה זמנה רק בלילה וכך נתקנה אין בהמ"ז דאין זה חובת לילה לא שייך בזה הסברא דאין בהמ"ד אין את החודש בלילה.

נין שלן אית ווחד של ב". ווחד של הימא הסברא דאין מקדשין ויש להוכיח דגם בבהמ"ז איכא הסברא דאין מקדשין את החודש בלילה, מהא דכ' הטור ז"ל באו"ח סי' קפ"ח וו"ל "ותכה ב"ר יוסף שאם נזכר קודם שפתח הטוב והמטיב אומר ברוך שנתן אפילו בלילה אף על גב דגבי תבלה אין מחזירין אותו על שכחת החדש בלילה ה"מ להחזיר אבל להוסיף ברכה אפילו בלילה נמי", הא קמן להחזיר גם בבהמ"ז שפיר איכא טעמא דאין מקדשון את החודש בלילה.

ל] דעת הרשב"א בברכות מ"ט ב' דר"ח שחל בשבת אם שבח יעלה ויבא חזור דחייב לאכול פת משום שבת יעו"ש, וכ"כ הראב"ה ז"ל בברכות סי' קל"א, וכ"ה דת רבינו יחיאל ז"ל שהביא הטור ז"ל באו"ח סי' קפ"ח, מיהו מרן המחבר זאנן לא קיי"ל הכי אלא

ג] הנה למאי דהוכחנו בע"ה לעיל דגם לענין בהמ"ז איכא טעמא דאין מקדשין את החודש בלילה, נמצא לפי"ז דלדעת רבנן קמאי ז"ל הנ"ל דבר"ח שחל בשבת חזור גם על יעלה ויבא, כ"ז בסעודת היום, אבל בסעודת הלילה אינו חוזר, דנהי דהוי חובה, מ"מ איכא אידך טעמא דאין מקדשין את החודש בלילה.

והשתא לפי"ז נראה בע"ה לתרץ קו' התוס' הנ"ל, דנהי
דלענין הזכרת יעלה ויבא בערבית אין צורך לטעמא דאין
מקדשין את החודש בלילה, מ"מ לענין ברכת המזון בליל
ה"ח שחל בשבת שפיר בעינן להך, טעמא, דהא לא הוי
רשות אלא חובה לאכול, וכיון דבלא"ה צריכינן להך
טעמא, נקטו בגמרא טעם זה גם לענין תפילה, ונפק"מ
דגם למ"ר העילת ערבית חובה אין חוזרין על יעלה ויבא
בתפילת ערבית.

אמנת תי זה לא אתיא שפיר להלכה, דהא מרן המחבר ז"ל פסק באו"ח סי' קפ"ח ס"ז דבר"ח שחל בשבת אינו חוזר בלא הזכיר יעלה ויבא, וא"כ תו לא צריכינן בזה לטעמא דאין מקדשין את החודש בלילה. שוב עלה בדעתי בע"ה דמשכח"ל הד תירוצא להלכה.

דהנה בליל ר"ה אם שכח יעלה ויבא הי' מן הדין דיחזור בשאר ימים טובים, דהרי אסור להתענות (וכדכ המ"ב ולכבים קצדים סקיה) אבל דינא דאין מקדשין את החודש בלילה שפיר שייך בזה, וכדכ" הח"א ז"ל בכלל כ"ד ס"י בשם הנאון מוה"ר אבלי פעסלווער ז"ל דאפי' כלא אמר המלך הקדוש בליל ר"ה אינו חוזר, והמ"ב ז"ל בסי' תקפ"ב שערו"צ אות ד' פליג רק מטעם דכיון דהתפלל של יו"ט ולא התפלל כהוגן חוזר, והשתא לפי"ז משכח"ל תירוצינו בכה"ג דבעי' לטעמא דאין מקדשין את החודש בלילה לשכח יעלה ויבא בברהמ"ז דליל ר"ה.

תמצית העולה מהדברים

א] הק' התוס' בהא דאמרי' דשכח יעלה ויבא בערבית אינו חוזר משום דאין מקדשין את החודש בלילה, תיפו"ל משום דתפילת ערבית רשות, הבה"ג ז"ל תי' דתפילת ערבית רשות היינו דאינו חייב להתפלל אבל אם התחיל להתפלל קיבלה על עצמו כחובה והי' מן הדין דבשכח יעו"י יחזור לולי טעמא דאין מקדשין וכו'.

ב] נראה בע"ה לחדש לפי"ז דה"ה בנשים דאם התפללה ערבית קיבלה על עצמה כחובה דלענין ערבית נשים כאנשים, ונפק"מ ביו"ט אם התפללה ערבית ושכחה יעו"י חוזרת.

ג] התוס' ת' דתפ"ע אינה רשות אלא נדחית מפני מצוה עוברת, ולפי"ז בנשים דהוי תפילת רשות דתפילה הוי מצות עשה שהזמן גרמא אלא דחז"ל חייבום משום דרחמי נינהו וערבית לא קיבלו עלייהו כחובה, אינה חוזרת אם לא הזכירה יעלה ויבא ואפי' ביו"ט.

אם לא החלידה יעלדה יבא ואפי ביד ט. ד"ה באר היטב ז"ל תי" דמשכח"ל בלא התפלל מנחה בער"ח ומתפלל ערבית שתים בר"ח, דתפילת התשלומין הוי חובה ובזה בעיל לטעמא דאין מקדשין את החודש בלילה, ונחלקו בזה רבנן בתראי ז"ל האם תשלומי מנחה בערבית הוי חובה או רשות.

בעובית היי הדבה אד שהם. ה] ובנדון האם תשלומי מנחה בערבית הוי חובה או רשות מצינו עוד נפק"מ, למאי דקיי"ל דיחיד יכול לצאת ידי"ח ערבית דליל שבת בברכת מעין שבע וכ' המג"א ז"ל דהיינו משום דתפילת ערבית רשות, ומעתה לענין תשלומי מנחה האם יכול לצאת בדיעבד בברכת מעין שבע תליא בספק הנ"ל דאם הוי חובה אינו יוצא ואם הוי רשות שפיר יוצא.

ו] ונלע"ד כע"ה לחדש דבר נפלא, ובהקדם ג' הקדמות, ההקדמה הא'] הגרעק"א ז"ל כ' חידוש גדול דמי ששכה בתפילת ליל שבת לומר משיב הרוח אינו חזור ומתפלל, דמדיכול לצאת בברכת מעין שבע והרי אין מזכירין בברכה זו משיב הרוח, א"כ גם בהתפלל תפילת שמו"ע ולא הזכיר אינו חזור, ההקדמה הב'] והשתא לפי"ז נראה בע"ה דבתשלומי מנחה דעו"ש בערבית דשבת, אם נימא דגם בזה יכול לצאת בברכת מעין שבע, א"כ אם שכח גם בזה משיב הרוח אינו חזור, ההקדמה הג'] מי ששכח לומר יעלה ויבא במנחה של ר"ח, דעת רבינו יהודה ז"ל דאינו חזור ומשלים תפילת מנחה בלילה שלאחריו שאינו ה"ח, דלא ירויח בהשלמתו דהרי אינו אומר יעלה ויבא, ודעת חכמי פרובינצא ז"ל דישלים דחסרון יעלה ויבא הוי כלא התפלל, ומרן המחבר ז"ל לא הכריע בזה, ולמיכך שיתנה התשלומין בגדבה.

ז] והשתא לפי"ז נראה בע"ה לחדש הלכה לקולא ולחומרא, לקולא, בשכח להתפלל מנחה בער"ש ואינו יודע להתפלל אלא יוצא מהש"ץ בברכת מעין שבע, דינא הוי דאינו חודר ומשלימה בערבית, דהרי במעין שבע אינו מזכיר משיב הרוח א"כ מה ירויח כשחודו המשפלל. לחומרא, דאם יודע להתפלל תילה שלימה אסור לו לצאת שלומי מנחה בברכת מעיו שבע. דא"כ שוב אינו חייב להשלים ונמצא הפסיד תשלומי מנחה.

ה' נע"ד בע"ה ליישב קו התוס', ובהקדם הא דיש להסתפק האם הא דאין מקדשין את החודש בלילה היא סברא רק בת"ה ליישב קו התוס', ובהקדם הא דיש להסתפק האם הא דאין מקדשין את החודש בלילה היא סברא רק בתפילה או גם בבהמ"ז, די"ל דרק בתפילת ערבית דהתפילה זמנה רק בלילה וסברא דאין מקדשין ה"ח מעכב דלא קידשו את החודש בלילה, אבל בהמ"ז איכא הסברא דאין מקדשין את החודש בלילה, ויש להוכיח דגם בבהמ"ז איכא הסברא דאין מקדשין את החודש בלילה, ויש להוכיח דגם בבהמ"ז איכא הסברא דאין מקדשין את החודש בלילה, מדברי הטור ז"ל בא"ח.

ט] והנה דעת הרשב"א דר"ח שחל בשבת אם שכח יעלה ויבא חוזר דחייב לאכול פת משום שבת, וכ"כ הראבי"ה ז"ל, וכ"ה דעת רבינו יחיאל ז"ל שהביא הטור ז"ל באו"ח סי' קפ"ח.

י] נמצא לפי"ז דלדעת רבנן קמאי ז"ל הנ"ל דבר"ח שחל בשבת חוזר גם על יעלה ויבא, כ"ז בסעודת היום,

אבל בסעודת הלילה אינו חוזר, דנהי דהוי חובה, מ"מ איכא אידך טעמא דאין מקדשין את החודש בלילה. "א] והשתא לפי"ז נראה בע"ה לתרץ קו' התוס' הנ"ל, דנהי דלענין הזכרת יעלה ויבא בערבית אין צורך לטעמא דאין מקדשין את החודש בלילה, מ"מ לענין ברכת המזון בליל ר"ח שחל בשבת שפיר בעינן להך טעמא, דהא לא הוי רשות אלא חובה לאכול, וכיון דבלא"ה צריכינן להך טעמא, נקטו בגמרא טעם זה גם לענין תפילה, דנהם"מ דגם למ"ד תפילת ערבית חובה איו חוזריו על יעלה ויבא בתפילת ערבית.

יהפק מד הבילה הבילת בדיתוה החיק החדיק לעלחה המהבילת עובל המקום המהיל במוכל מול במיל במוכל במוכל במוכל במוכל במ "ב] שו"ר שמשכח"ל תירוצינו גם להלכה, והיינו בליל "ה ראסור להתענות והי' מן הדין דאם שכח יעו"י בבהמ"ז חוזר ומברך, אבל טעמא דאין מקדשין את החודש בלילה שפיר איכא בליל ר"ה וכדכ' הח"א ז"ל בשם הגאון מוה"ר אבלי פעסלווער ז"ל, וגם המ"ב ז"ל לא פליג עלי' בזה.

dzikov8@gmail.com מאמרו של מרן אדמו"ר שליט"א מתפרסם בעלון בקיצור מופלג, המעונין בקבלת המאמר המלא יפנה למייל

eat any

פרקי הגות ומחשבה בפרשה + הרב אהרן רכניצר

מקימי 'מעפר' דל –הנוסחה היהודית לפריצה ולהצלחה.

לכל אחד מאיחוו יוט "פריצוח גרול" אינטיוח - אחגריח וערהח ודרנע לערור מהמרחר של ה'אוי האפשרי' שמחמודד אירשהו עח היום-יום, לעבר ה׳אני הגדול׳ -זה שבאמת מסוגל לפרוץ ולהצליח הרבה יותר ממה שאנחנו עושים בפועל. הפריצה אל הגדולה שבנו מחייבת תנועה החוצה מאזור הנוחות, הישר לעבר אזור הקושי והאתגר. זה הרגע שבו אנחנו נעצרים ושואלים: האם אני יכול? האם אני מסוגל? האם זה הזמן? האם אצליח - או שאכשל? השאלות הללו יוצרות בלבול, דשדוש ולעיתים אף תקיעות, שמשפיעים על כל תחומי החיים.

האמת היא. שבכל מה שקשור להצלחה - המפתח נמצא לא רק באירועים עצמם, אלא בהכנה המנטלית והרגשית שקודמת להם. ההצלחה מתחילה עוד לפני שממריאים - באותן מחשבות, דמיונות והתמודדויות שאנו מתכוננים אליהן מבעוד מועד. אבל על מרכיב מהותי - אנחנו נוטים לפסוח: המרכיב הרוחני שהוא זו שמרים את המורל לצד המימד הפיזי.

ארבעת הממדים להצלחה:

הפיזי - החלק הגלוי: הגוף שקם ועושה.

המנטלי - השכל: ניתוח, חישוב, תכנון.

הרגשי - מה שמניע אותנו באמת: תקווה, פחד, התרגשות. הרוחני - הקשר עם העזר שממעל, בזיקה ישירה לאמונה ולביטחון שלנו בה׳.

גם מי שאינם שומרי תורה ומצוות - ואפילו גויים - מאמינים שיש כוחות רוחניים שמלווים את המציאות. כל אחד נותו להם שם אחר. אבל "אנחנו בשם אלוקינו נזכיר" רידיעה ררורה: לולא ה' היה בעזרנו - לא היינו יכולים להתקדם. כאו טמוו הצופו הגנטי הייחודי שלנו כיהודים: הביטחון בה' - ככוח הפורץ את גבולות המציאות.

דברי ה"כלי יקר" על פסוקי הפרשה חושפים סוד אדיר: "ופרצת ימה וקדמה, צפונה ונגבה" - לא נאמרו מהפכני: גיאוגרפי מקרי. אלא מלמדים יסוד בסדר התשועה מגיעה כשאנחנו בתכלית השפלות שמרומם אותנו לפריצה **הגדולה ובלבד שנאמיו בו.** בוא וראה לשוו דבריו המאירים של הכלי יקר שנותנים כח רב לכולנו. בחינת מעשי אבות סימו לבנים בהבטחת ה' שהוא לו ולזרעו עד סוף כל הדורות. וז"ל:

ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה. מה שהזכיר הרוחות המקבילין זה כנגד זה, ולא הזכירן כסדרן, לפי שאמרו במדרש (עיין מדרש תהלים מד. ב) אין התשועה באה לישראל כי אם בזמן שהם בתכלית השפלות, שנאמר (תהלים מד. כו) כי שחה לעפר נפשינו וגו', מה כתיב בתריה קומה עזרתה לנו. וטעם הדבר שכל זמן שאינן בתכלית השפלות, אז אינן תולין ביטחונם בה' וחושבים

תחבולות להינצל מפח יקוש ע"י תחבולות אנושיות, וע"כ <u>ריחק ה' את האדם</u> ורבה העזובה. כי לא בטחו בתשועת ה' **אר כשיראו כי אזלת יד השתדלותם** ואיו עוזר וסומר. אז עיניהם נשואות אל ה' לקרוא אליו בעת הצר להם וה' שומע, ובאותו זמן התשועה באה דרך בריחה מן הקצה אל הקצה, דהיינו מן תכלית השפלות אל תכלית המעלה, ולפי שכפי הטבע לא יאומן כי יסופר שיעלו בשפל מצבם אל רום מעונה, ע"כ נאמר ליעקב במראה זו ג' מעלות בדרך לא זו אף זו... (עיי"ש עוד) ומסיים וזה הבטחה על הגאולה האחרונה.

הגאוו ר' אשר פריינד זצ"ל היה אומר שהאדם מתהלר בתוור ביו **הגאווה לייאוש.** אם הוא מצליח הוא מנכם את זה ליכולותיו. ואם חלילה לא. הוא מיואש ומדוכדר ממצבו, ושניהם צריכים לדעת שכלום אינו משלי אלא הכל הוא מאת ה' עכ"ד. העפר מסמל שפלות וצמיחה. היא נועדה לבחון אותנו אם נסכים להשלכת יהבנו בו, ואז יתקיים ה'מקימי מעפר דל׳.

פוק חזי מאי עמא דבר. כאשר דוברי שפת האידיש נשאלים כשאילת התעניינות על מצבם הכלכלי. התשובה הרווחת באידיש העסיסית בבדיחות "גוּט אין דֶע הֶערְד" כלומר גם כשהמצב הוא בכי רע בכ"ז נשאר בניחוח יהודי השוור במילותיו ביטוי של טוב. ואיו לר דבר שאיו בו קלישאה סתמית, כפי שהבנו שמצב עפר הוא באמת גוט אין דע הערד שמוביל לסולם העלייה והפריצה.

אם נתבונו בכלי יקר שהבאנו נוכל לראות חוט השני שעובר בכל מהלך הפרשה שעל פי יסוד זה יתבאר כמה וכמה עניינים. יעקב אבינו יוצא מבאר שבע, זה המקום שסוף סוף השלימו העם הפלישתי ואבימלך עם יצחק והפסיקו לחסום לו את הבארות וכרתו ברית ונשבעו זה לזה וכך הגיעו אל המנוחה ואל הנחלה. ממקום מנוחה זו יצא הצדיק לעבר חרנה כאן רמוז **החרון אף** אותו הוא עתיד לפגוש. מתחיל ברדיפת אליפז אחרי יעקב להרגו עד שלבסוף מנשל אותו מכל וכל ומשאיר אותו בעירום ובחוסר גדול, מאיגרא רמה לבירא עמיקתא.

יטקב אבינו חושב לרגע אולי להישבר. אני יוצא כעת לקראת העתיד. כמו שאבי בא בברית האירוסין בזכות חבילת הנדוניה שאליעזר הבטיח . והתכשיטים שנתן, כך גם אני לקחתי איתי נדוניה וכל מה שצריך עבורו, והנה כעת איו לי כלום? לרגע קל הביטחוו בהשי"ת מתערער והוא נושא עיניו אל ההרים בשאלה מאיו יבוא עזרי? וכר הוא מדבר עם עצמו **שמא** אאבד את בטחוני בצורי וקוני? לא, אין אני מאבד בטחוני, עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ מי שברא את ההרים ושמים וארץ הוא זה שינחני , הריק, מתוך הריק, בדרכי. (ע״פ המדרש) הוא מגיע להשגה של 'מֵאַיִן', - דווקא שנשארתי באין 'מזה יבוא עזרי', ובלבד שאזכור שעזרי מעם ה' עושה שמים וארץ.

בתובנה זו הוא הולר בדרר ומחפש אבני דרר לקראת המשר הדרר שחתגלה כרוויים הרפחקאום. בשוכרו הוא חולם על חולם של העלייה והמורדות והקב״ה מתגלה אליו ולוחש לו את **הצופו הגנטי** שיהיה בר ישתרשר ממך לכל הדורות והוא: 'והיה זרער כעפר הארץ', העפר מיוחס לעפר יעקב ככתוב "מי מנה עפר יעקב", שמתייחס לברכת עם ישראל הנתלה בברכת עפרו.

בהתבוננות בפסוק נבחין גם שהוא מתחיל בהתייחסות לזרעו לשון רבים, ולכן היה ראוי להמשיך ולתאר מה יקרה להם "ויפרצו ימה וכו' מה גם שאחרי זה חוזר שוב בלשוו רבים ונברכו בר? אלא שהקב״ה מבשרו שכמו שאתה הגעת למצב של עפר הארץ, שפל של עוני-תחתית של התחתית, כך יהיה בזרעך, אולם כאשר אתה יעקב עדיין נמצא במצב השפל כעפר, אני מבשר לך '**ופרצת**' כמו שדווקא מהמצב שלך אתה תפרוץ אל גדולתך, ותגיע מקצה לקצה כך יתקיים בצאצאיך ונברכו בך כל זרער, זו תהיה נוסחת הפריצה שלהם לכל הדורות ובתנאי שיתחזקו לבטוח בי. שאז אקיים בהם הליווי הצמוד שאני מבטיחר **ושמרתיר וכי לא** אעזבך, בדיוק כך יהיה עם זרעך.

יעקב אבינו מתעורר ולוקח את המצבה של כל האבנים שהתאחדו לאבו אחת שיסודה בהררי קודש של **אמונה וביטחוו** שבו פותחים כל מסע בבקשה ובייחול ואתו מסיימים בקרבן תודה. יעקב נודר ואומר אם יהיה אלוקים עמדי וגו', זה לא תנאי - זו הכרזה פנימית: "אם יהיה אלוקים עמדי היינו שבכל מצב עפר ושפל שאהיה בהסתרה, עם כל זה הוא יהיה עמדי - כלומר, שאבטח בו בכל מאודי אזי אני סמוך ובוטח ש׳ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש׳ וגם ׳ושבתי בשלום אל בית אבי׳.

אחרי כל זה רא הכחור ולימדווי איר שהדרר הזה פעל רו על החחושה הפיזיולוגית הגופני 'וישא יעקב רגליו' אומר רש"י "משנתבשר בשורה טובה, שהובטח בשמירה, נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת". וכך היה גם ב'ויגל את האבן מעל פי הבאר' אומר רש"י "כמי שמעביר את הפקק מעל פי צלוחית, להודיעך שכחו גדול" ולכאורה לאיזה צורך יש לנו לדעתו? אלא שזה מלמדנו כוחו של בשורת ה׳ופרצת׳ שהקלילה את כל הפיזיולוגיה הגופנית שלו.

כשם שגלגל חוזר, כך שוב צנח יעקב להשפלה - כשלבן חמיו חמד להתל בו עם רחל ולאה. ושהיה צריר לעבוד בחורף הקר ובשמש הקופחת בקיץ. עובר בהחלפת משכורתו עשרת מונים שאז נתקיים בו כי מעט אשר היה לך לפני ויפרץ לרב וגו׳ ואחרי ששוב היתל במשכורתו ועשה את העקודים נקודים מה כתיב ביה? 'ויפרץ האיש מאוד מאוד ויהי לו צאו רבות ושפחות ועבדים וגמלים וחמורים'. הרי לנו שאם האדם רואה עצמו במשבר ושפל של עפר, ישכיל לדעת את ה' ואשרי מי שזוכר את בוראו בכל העת שבעזרתו יגיע לפריצה הגדולה שלו.

לתגובות, וקבלת המאמר המורחב: ar3107200@gmail.com

לעטר פתורא

דרושים נאים לפרשת השבוע

• הרב נדב מגד •

"ותאמר לאה בא גד ותקרא שמו גד"

פרש"י רש"י בא מזל טוב. וכו׳. ולא ידעתי על מה נכתבה תיבה אחת. דבר אחר למה ונקראת תיבה אחת בגד, כמו בגדת בי כשבאת אל שפחתי, כאיש שבגד באשת נעורים, עכ״ל. והקשה ע"ז ב'הדר זקנים' למה נקרא בוגד והרי ברשות עשה, דכתיב 'ותתן אותה ליעקב לאשה׳. ותירצו המפרשים דאע״פ שנתנה לו אותה לא היה לו לבא עליה כיון שכבר הולידה לאה. אמוח זה הנעה דהרי רחיר 'וחרא לאה רי עמדה מלדח וחהח אח זלפה נעפחחה'. א"ר מבואר שכדי שתלד שנית הוצרכה לתת שפחתה כמו שעשתה רחל, א״כ אכתי קשה אמאי קראה לו בלשון בגידה, וכן קשה, דהוא הפוך לגמרי מהפי׳ הראשון שכתב דהוא לשון מזל טוב, וכיצד הדברים עולים יחדיו.

ונראה לומר, דהנה הא דמהני מה שנותנת אשה שפחתה להבנות ממנה, ביאר הספורנו לעיל על דברי שרה 'אולי אבנה ממנה', וז"ל אולי קנאת הירך תעורר הכח לפעולותיו ויתחזק להשיג זרע, עכ״ל, דהינו שע״י שיולדת על ברכיה של גבירתה נפעלת הפעולה שמתקנאת הירך וכו׳ ורק בכך יש תועלת לגבירה. והרי כבר כתב רש״י דנשתנה הריונה של זילפה משאר הריונתהם של נשות יעקב, וז"ל בכולן נאמר הריון חוץ מזלפה לפי שהיתה בחורה מכולו ותינוקת בשנים ואיו הריוו ניכר בה. וכדי לרמות ליעקב נתנה לבו ללאה שלא יביו שלא ידעה לאה כלל מהריונה של זלפה, וא״כ י״ל דאף בלידה לא ידעה כלל לאה וילדה זלפה בלא ידעיתה, וזה כוונת הפירוש הראשון ברש"י בא מזל טוב, דהינו שהופתעה מעצם לידתו של גד ואמרה שבא גד דהינו מזל טוב, ולכן דוקא לו קראה כן ולא לשאר בניה, והבן. ומהאי טעמא גופא גם קראה לו בגד מלשון בגידה, דכיון שלא ידעה מלידתו לא נתקיימה טל ידו החגולה נטחלד טל ררכיה. על כו קראה נטמו רגד. דהיוו שוולד בהחרא וומצא דוחוה שפחתה ללא הועיל. לכו דמיתה זאת לבגידה. דנסתובבו הדברים כמו שהיה בא אל שפחתה בלא ידעיתה. נמצא שתיארה התורה את שתי הרגשותיה של לאה שצצו בה בבת אחת, מצד אחד מזל טוב על הבשורה בלידת הבן, ומאידך בגידה על כך שלא עלה בידה לקיים הסגולה שלשמה מסרה שפחתה, ונמצא שהוא כבגידה.

ואולי אפשר לומר יותר מזה. שבעצם היא מידה כנגד מידה. שהרי זלפה הוכנסה ליעקב כדי לרמותו שלא יבחין שהוחלפה רחל בלאה שהרי היתה קטנה והמנהג היה דהקטנה לקטנה, והרי זו עצמה היתה הסיבה שהריונה ולידתה לא הועילו ללאה, שמחמת שהיתה תינוקת לא הבחינה כלל בהריונה. וא"כ אפשר שע"ז קרא לו בגד, דהינו על הבגידה הראשונה שבגד בה יעקב שהיה חפץ ברחל ולא בה, ועל כן נסתובבו הדברים בצורה זו. ומצאתי לזה סמך במדרש שכל טוב וז״ל כלומר בגד בי, בעלי שנאני, אבל אני לא בגדתי בו, אלא מסרתי לו שפחתי לאשה, עכ״ל, הא קמן דקאי אבגידה הראשונה, אמנם אין זה עולה יפה בלשוו רש״י.

עטרת פז

ממחשבת המוסר • הרב יצחק ריין •

במידת החסד

שעת ערב נעימה בבית משפחה אחת, הפכה לבהלת ענק. לפתע, ללא כל התראה, גילו בני הבית אורח זר ולא רצוי... עכבר מתרוצץ בסלון, ומיד קמה זעקה גדולה ומרה... כפי שניתן לתאר את הסיטואציה, העכבר הכניס את בני המשפחה לחרדה. אלו בורחים ואלו רצים, אלו ׳חשים׳ אותו מטפס עליהם ואלה ׳בטוחים׳ שראו אותו חולף מתחת לרגליהם...

אב המשפחה הובהל מיד לזירה, וכהרף עין החל לברר מי יכול לטפל בעניין. תוך כדי כך, מתברר לו כי בשכונתו מתגורר יהודי פלוני, איש חשוב ונשוא פנים, שפתח לא פחות ולא יותר - גמ"ח עכברים. הוא למד קצת את מקצוע לכידת העכברים, ומאז הוא מתנדב בשמחה להיקרא לבתים, להניח את מרכולתו ומלכודתו, ולחולל לכידות עכברים מופתיות...

האב חש מאד שלא בנוח לפנות אליו. מדובר בתלמיד חכם נכבד, מהיושבים ראשונה בבית הכנסת. האם נאה להטרידו בענייני עכברים?! אולם בני שיחו אמרו לו כי אדרבה, האיש למד את רזי המקצוע כדי לקבל קריאות. הוא רוצה ושואף לסייע לכמה שיותר אנשים להיפטר ממכת העכברים. ״הוא מאד ישמח לבוא ולעזור לך בלכידתו של האורח הלא רצוי", הוסיפו כמה שכנים מסורים.

לנוכח זאת מיהר האב להזמינו, ותוך כדי מלאכתו קשר עמו שיחה בבקשו להבין: כיצד הגיע למקצוע הזה ולמה פתח דווקא 'גמ"ח עכברים'?!

תשובתו הפליאה אותו מאד וכמה היא מחייבת כל אחד מאתנו:

״תראה״, השיב האיש הנכבד בחיוך רחב, ״אחרי שמרן הסטייפלער זצוק״ל נפטר, הבנתי שנוצר מחסור בסנדקים... שהרי אותו גאון וצדיק שימש כסנדק לתינוקות רבים ועכשיו אין מי שיעשה זאת. פתחתי אפוא גמ״ח סנדקאות׳. הצעתי לבוא ולשמש כסנדק בכל ברית מילה, אולם לא היה ביקוש… גדולי עולם ׳השתלטו׳ לי טל הנת"ח. אונטיח ריקנטו נטדווקא הח ינטמנטו רחודקיח והנת"ח נטלי ווחר מחוחר טרודה ... "או אז הבנתי". המשיר האיש וחיוכו התרחב, "שבנושאי גמ"חים צריכים להיות יצירתיים ובלעדיים. אני רוצה לפתוח גמ״ח - אבל רק כזה שלא יהיו לי מתחרים. משהו שיישאר שלי. שתמיד יהיה לו ביקוש ואני אהיה האיש שיכול לסייע בו. הבנתי שבתחום העכברים זה אפשרי, וכך פתחתי 'גמ"ח עכברים', וראה זה פלא: איש טרם חיקה אותי! אני בלעדי ממש! התחום הזה נותר שלי!" האיש סיים את דבריו הנכוחים, והוסיף בקריצת עין: "אנשים נוטים להרבות בפתיחת גמ״חים, אבל יש תחומים שענף הגמ״חים רווי בהם, ומה העניין לפתוח עוד אחד? לא כן אם מישהו יפתח 'גמ"ח אוזניים' ויספק אוזניים קשובות לכל מר נפש החפץ לשפוך את ליבו, או אם מאן דהוא יפתח 'גמ"ח דַּחַף, שיפזר מילים טובות לכל אדם במעלה הדרך, דחיפה הגונה להצלחה. לגמ"חים האלה יש ביקוש, ובינתיים יש בהם מחסור גדול..."

הגר״א קובלסקי מסכם את הסיפור הזה שנלקח מתוך גיליון 'אז נדברו' וכותב:

״הסיפור הזה מעורר חיוך והערכה, אבל גם מחייב: גמילות חסד לא חייב להיות פרויקט ענק, ארגון רב זרועות, גיוס הון בהיקף רב. גמילות חסד ניתן לקיים - ויש ביקוש רב לענף הזה - במילה טובה, בחיוך מלבב, בדחיפה מלהיבה... [מתוך עלון דרשו]

עטרת המקרא

כאורים בפרשה בדרך הפשט • הרב מנחם כץ •

פרשת ויצא

ואם איו מתה אנכי (אא). יש לבאר. ע"פ מה שאמר ר' חייא יבמות סג., דיינו שמגדלות בנינו. ומצילות אותנו מו החטא. וכ״ה בכתובות נט: תני ר׳ חייא, אין אשה אלא ליופי, אין אשה אלא לבנים. וי"ל דאמרה רחל, דבלי בנים, אי"צ בה, דהרי יעקב לא ראה קרי מימיו, וכל נישואיו היו להעמיד תולדות . כמש"כ רש"י לעיל כט,כא.

ויחר אף יעקב כו' אשר מנע ממך. והביא רש"י דבר המדרש, ממך מנע, ממני לא מנע. אמרה לו רחל הלא אביך בקש רחמים על אמר, אמר לה יעקב, אבי לא היה לו בנים. לי יש לי בנים, אמרה לו הלא זקניך בקש רחמים, אמר לה זקינתי מדה אחרת עשתה, שהכניסה שפחתה צרתה כו'. וכבר תמהו המפרשים, דאטו הצדיקים אינן מתפללים בעד אחרים, ובפשטות יש לבאר כוונת הדברים, שמי שנמצא

בצרה, תפילתו היא יותר ממעמקים, ממי שהוא חוצה לה. ובאמת כן היה בסוף. וז"ל הרמב"ן, והנה הצדקת בראותה שלא תוכל להסמר על תפלת יעקב. שבה להתפלל על עצמה. וזהו וישמע אליה אלהים (פכ״ב). ומה שאמר לה יעקב להכנים צרתה, גם צ"ב, דהרי כבר הכניסה את לאה. וצ"ל, דלהכניס שפחתה שהיא תחתיה, לצרה, עוד יותר קשה. ואולי סברה רחל, דלפי מה שבחר בה יעקב, נחשב הכנסת לאה כהכנסת אשה שתחתיה, ואמר לה יעקב שאינו כן.

אסף אלקים את חרפתי. יוסף ד' לי בו אחר. צ"ב למה בפסוק ראשון כתוב אלקים, ובשני הוי״ה. ואולי י״ל דמה שאסף אלקים את חרפתה, מן הדין היה, דרחל שהקפידה שלא תתבייש אחותה, דין הוא שלא תתבייש. אולם תוספת רירוי. זה הוי"ה - מידח החחד

עטרת הסידים

ממשנת החסידות על פרשת השבוע

• הרב אברהם יצחק כהן •

הדודאים נתנו ריח

וַיַּבָא אתם אַל לָאַה אָמוֹ וַתֹאמֵר רַחַל אֵל לָאַה תָנִי נָא לִי מדודאי בנר ... ותקרא שמו יששכר.

פרשה זו יפה נדרשת בספרי פנימיות התורה ודרכי החסידות ובספרי הדרוש לקראת הארת חג ה' לנו ימי החנוכה המאירים ובאים להראתינו לשלום. וכבר רראנטיח פרנטחיוו דרנטוהו ררוה״ה לריח דזיהור ונטאר ספרי קודש אודות הנס דחנוכה אשר הקריאה מעוררת הזמן ומתחלת להתנוצץ ולהתנוסס בימים אלו, דהרי יעקב הלך לבית לבן, ובדרך זה הציל פך שמן של חנוכה שהוא אורו של משיח, כידוע מספרים (עיין בבני יששכר מאמר ב ממאמרי כסלו אות ח-יז). ועל כן חזר על פכים קטנים כנודע (עיין בשל״ה, ש״ך ועוד) וזהו שאמרה לו אמו וישבת עמו ימים אחדים, רמזה לו זאת, אשר העיקר הוא שיצליח בדרכו להציל פך שמן אורו של משיח׳. "על כן וישב״ת עמ״ו עולה שמ״ן זי״ת ז״ך. גם ימי״ם אחדי״ם (על כן ישב״ת עמ״ו עולה שמ״ן י עולה נצ"ח הו"ד הניתקו בימי חנוכה כידוע. וכמו שרמזנו במקום אחר ושבתי בשלו"ם א"ל בי"ת אב"י עולה שמ"ו זי"ת ז״ר. וידוע אשר שמו בחינת חכמה, שהוא בחינת אל״ף, על דרר הכתוב ואאלפך חכמה. וזהו שראה יעקב צורת אל"ף, שהוא השמו סוד החכמה. ועל כו צור"ת אל"ף עולה שמ"ו זי"ת. וכנ״ל׳) וביותר כתב רביה״ק העטרת ישועה זי״ע 'עיקר יציאת יעקב הי׳ עבור להציל פך שמן של חנוכה׳ עיי״ש רמזים נפלאים בזה (וע״ע באמרי נועם בפסוק ׳וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם׳ רמזים נשגבים ותחיה נפשך).

ומחביבות הדברים נעתיקו ככתבם וכלשונם - אם כי בקיצור מחמת כורח הגליון - "הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים דודי צפנתי לר (שה"ש ז יד). דרשו בו חז"ל הדודאים נתנו ריח טוב בעולם, שבסיבת הדודאים שנתנה לאה לרחל .. ותלד ליעקב בן חמישי ותקרא שמו יששכר, והוא הוא עמוד התורה, ... ונראה לפרש, דהנה נעשה הנס דחנוכה בחדש כסלו ולא במקרה הוא מעשה נסים כמו שכתבתי לך כמה פעמים, ואען ואומר, הנה הריון יששכר עמוד התורה היה בסיון בליל א׳ דחג השבועות, דכתיב וילך

וַיַּלֵרְ רָאוּבֵן בִּימֵי קִצִיר חָטִים וַיִּמְצָא דוּדְאִים בַּשָּׂדֶה

ובפרט בפרשתא דא רזא דדודאים, כפי שגילה לנו רבינו הקדוש רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע בעמח"ס בני יששכר - אשר כידוע מביא בספרו ג' עדים נאמנים אשר בימי החנוכה יכול האדם לזכות לאור הגנוז, והרה״ק מהרי״ד מבעלזא זי״ע אמר שניתן להשיג זאת ע"י הגייה ולימוד בספרו הקדוש ובני יששכר - . אשר הרחיב במאמרו מאמר ה' שרי ביששכר "להיות קביעות המועד ותיקון ההודאה וציווי אמירת ההלל ומצות נר חנוכה לדורות עם כל הלכותיה הכל נעשה על ידי בעלי רוח הקודש בית דינו של חשמונאי סנהדרי גדולה שהיו בימים ההם בזמן הזה (עיין ביוסיפון), והנה ידוע רובם של סנהדריו משבט יששכר (ב״ר פע״ב ה) עמוד התורה והם הם היודעי בינה לעתים, על כן אדבר בזה המאמר מענין תולדות ולידת יששכר אשר נ"ל שהיה זמן תולדתו . בחנוכה כאשר יתבאר בפנים אי"ה, ואבאר לך כמה ענינים בפסוק 'ומבני יששכר יודעי בינה לעתים' ואתה הסכת ושמע..."

ראובן בימי **קציר חטים** וימצא דודאים בשדה וכו׳,

ועי׳ בנימוקי יוסף נדרים ב. ומה שנהגו לידור צדקות ושמן למאור ביום הכפורים יש לפרש דע"י שהוא יום הדין וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו כשעת צרה דמי כדי שיעלה זכרוננו לפניו לטובה.

והנה הרמב"ו חוליו שם עמד גם הוא בקושית התוס' מדוע נדר יעקב נדר. ואחר שהביא את התירוץ הנ"ל כתב. לי נראה שלא אסרן אלא בקדשי מזבח שמא יבאו לידי תקלה ואין בקרבנות צורך לגבוה כדכתיב הנה שמוע מזבח טוב, אבל לצדקה ולהפריש עישור לעניים ואין צריך לומר לקיים מצות, נשבעין ונודרין כדתנן (אבות פ"ג) נדרים סייג לפרישות. ומבואר מדבריו דנדרו של יעקב היה עניין של נדרי מצוה ולא נדר בעת

עטרות ודיבון

תחקירים בפרשת השבוע

• הרב נתנאל קצבורג •

וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרר הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבש: ושבתי

בשלום אל בית אבי והיה יקוק לי לאלהים: והאבן הזאת אשר

שמתי מצבה יהיה בית אלהים וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו

ובמדרש רבה איתא, ונתן לי לחם לאכול, כתיב (תהלים סו)

אשר פצו שפתי ודבר פי בצר לי, א"ר יצחק הבבלי ודבר פי בצר

לי שנדר מצוה בעת צרתו. מהו לאמר לאמר לדורות כדי שיהיו

נדר אבל הקשו איך נדר ב: ד״ה אבל הקשו איך נדר

יעקב נדר והרי איתא שם בגמ׳, טוב אשר לא תדור משתדור

ולא תשלם. ותניא: טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר. דברי רבי

מאיר. ותירצו, וי"ל דבשעת צרה שרי כדאמרינן בבראשית רבה

וידר יעקב נדר לאמר לאמר לדורות שיהיו נודרים בעת צרה.

ועי׳ שו״ת מהר״ם מינץ סי׳ עט שהקשה, **וק״ק הא דיליף** נדרים בעת צרה מו וידור נדר יעקב. אמאי לא יליף מוידור ישראל דבעת צרה היה. ומסתמא אם לא היה שרי ומצוה לנדור. לא היו נודרים. וכן מסתמא עשו ע"י משה רע"ה וסנהדרין וכו׳ ונ"ל דאין ראייה מוידור ישראל, דנדר שלהם הוי כמו הרי זו, דעדיין לא היה בידם שיכלו לקיים הנדר, דנדרו דאם נתון תתן, ומעתה דאין בידם לקיימו עתה, לא חיישינן שמא כשבא לידם לא יקיימו, דאמרינן מסתמא מקיימים מיד כשבא לכלל תשלם קודם שבא לידם וכו׳, ועוד, דלא חיישינן הכא שמא לא יקיימנה, דב"ד זריזים הם, לכן וודאי יקיימו וכו' אבל מיעקב ילפיגן שפיר, דהוי כמו הרי עלי. דהא נדרו הוי אם יהיה אלהים עמדי וגו', אז המציבה הזאת אעשה מציבה לצוק עליה שמו. והיה לו לתלות בטחונו בקב"ה יתעלה שודאי יהא עמו וה"ל לשלם נדרו עתה, ולא עשה כן, רק המתין עד שבא מפדן וק"ל.

ומבואר בדברי מהר"ם מינץ דיש בזה עניין שישלם הנדר רק אחרי שכבר נושע מהצרה וכמו שמצינו גבי יעקב אבינו ששילם ודרו רק אחר שיצא מכלל החכוה.

וראה ברלב"ג שמואל א סוף פ"ז שכתב שאחת התועליות מסיפור חנה אם שמואל הוא, להודיע שהמבקש דבר מה מהש"י על צד החסד שידור נדר שאם יתו שאלתו יקיימהו. כי בזה יבוא להאמין שהטוב ההוא הגיע לו מהש"י, ולזה יקיים בעבורו הנדר ההוא. ולזה היה קיום הנדר באלו המקומות הזכרת החסד. ולזאת הסבה תמצא במקומות רבים נדר נדרו בזה האופן מצאנו זה ביעקב וביפתח וברבים זולתם.

ובספר חסידים סי׳ תג כתב, מי ששרוי בצער אל ימהר ואל יקפוץ בנדר אלא יחשוב תחילה שמא יתחרט לכר יחשוב תחילה איזה נדר יקבל שלא יתחרט וכשיוכל לקיימו ילך לחכם ויאמר מה שטוב בעיניך אקבל עלי והחכם יתן לו עצה הגונה שידור נדר שיוכל לקיים ונדר הגון לפי הצרה דכתיב (קהלת ה' ד') טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם. ואם נודר בעת צרה לא ידור כדרכי האמורי אם חולי מעיים שלא יאכל בני מעיים או אם חולה ממיחוש ראש שלא לאכול מראש בהמה עד פלוני חי (פי׳ עד שיבריא מחליו) אין זה בטחון אלא יבטח בהקב"ה ויעשה דרך חפצי שמים כדרך שעשה יעקב אבינו וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך (בראשית כ״ח כ״ב). ומעין הצרה יחשוב כי שמא לכך הובא בצרה שיחשוב נדר מדה במדה.

והנה האחרונים האריכו בדבריהם אם מותר להשאל על נדר בעת צרה. וכתב הרמ"א בסי' רכח סעיף מה, וכו נדר שנדר בשעת צרה, אין להתיר אלא לצורך מצוה או לצורך גדול, כמו נדר על דעת רבים. ומיהו אם התירו בדיעבד, מותר כמו שנתבאר בנדר שעל דעת רבים. ומקור הדברים בתשובת בנימיו זאב סי׳ רסו שדימה דין זה לנודר על דעת חבירו דמבואר בגמ׳ נדרים סה. [כפירוש הר"א ממיץ המובא בפי׳ הרא"ש שם] דאין מתירין לו אלא מדעתו הואיל ונדר על דעתו וז"ל שם. יש ללמוד מכאו דגם מי שנדר בעת צרה ונענה וניצל מאותה צרה שה' יתברך ענהו, ואם אחר כך ישאל על נדרו הרי הוא כגוזל וגונב דעת עליונה בהיותו נודר לה' יתברך בעת צרה וה' יתברך עשה לו טובה והצלחה והטוב יקבל והנדר לא יקיים.

וכבר ידעת קציר חטים הוא שבועות, עיין שם באלשיך וויצא ל א) כתב שההריון הזה היה בליל חג השבועות על כו יצא מזה יששכר עמוד התורה, וכו הוא בתרגום המיוחס ליונתן ואזל ראובן ביומי סיון, וידוע ממדרשי חז"ל [פרד"א פל"ה] דעיבורי כל השבטים היו לז' חדשים ויולדת למקוטעיו ור״ה יא א]. אם כו לפי זה לידת יששכר היה בכסלו (הגם שבמקצת ספרים כתבו באופו אחר. כתבתי על פי הקבלה הנ"ל), ואפשר לפי הנראה היה ביום כ״ה כסלו דייקא, והש״י יודע, והוא הוא עמוד התורה יודעי בינה לעתים וכו׳, והנה הנס הזה הנעשה להאיר אור חכמת התורה (אשר רצו היונים לבטל) ולבטל חכמות החיצוניות, על כן נעשה הנס בשמן הרומז לחכמה כל מקום ששמן זית מצוי החכמה מצויה, ונעשה הנס במנורה הרמוזה לחכמת התורה, מנורה בדרום, הרוצה להחכים ידרים, היה הנס דוקא בחדש הזה, וביום הולדת את יששכר עמוד התורה ... עפ״י הדברים האלה נחמד הדבר להשכיל על פי מה שכתב מרן האריז"ל (ליק"ת ויצא) 'יששכר הוא בחכמה', הנה תבין היונים הרשעים רצו לבטל חכמה הקדושה חכמת התורה ולהגביר חכמות החיצוניות חכמת יון ..., הנה נעשה הנס בנר מצוה ותורה אור בכסלו יום הולדת את יששכר היא בחכמה, חכמת התורה, הבן (הג"ה, הג"ה אומר לך פרפרת, תקנו שלשה לשונות בהודאה, רבת את ריבם, דנת את דינם, נקמת את נקמתם, ר"ת ג' לשונות הללו רד"נ, הוא כר"ת ד׳ודאים נ׳תנו ר׳יח) ... "עיי"ש עוד כיצד דורש כמין חומר מקראי קודש ומדרשי חז״ל ותרווה צימאונך.

ובמדרש (עיין דרשות חת״ס שהביא כן ועיין בלקחב״ח שציין שלא נודע מקורו ועיין בעטר״י בהערות שדן בזה) דרשו ׳הדודאים נתנו ריח - זה ראובן, ועל פתחינו כל מגדים - זה נר חנוכה' והרבה קולמוסים נשתברו לבאר דרש זה. ורביה״ה בעל העטרת ישועה זי״ע פירש כ״פ מאמר ה באריכות, עייו באמרי נועם בהוספות לבו המחבר ומאמר מיוחד 'שמן ששון' שמאריך בטוב טעם בדרך פרד"ס לבאר ומחמת קוצר המקום לא נוכל להביא תו"ד עיי"ש ותחיה נפשך.

ויבא יעקב מן השדה בערב ותצא לאה לקראתו וכ' וישכב עמה בלילה הוא. (בראשית ל. טז) וברש"י: לילה .הוא - הקב"ה סייעו שיצא משם יששכר

נראה לרמז על פי מה שכתב בספה״ק בני יששכר (מאמרי חדשי כסליו טבת, מאמר ד' אות לג) וז"ל: "על פי החשבון נראה לידת יששכר היה בכסלו בחנוכה". ותראה רמז לזה, כי התיבות "בלילה הוא" בגימטריא "חווכה".

(רמזי הפלאות סו)

ותאמר אסף אלהים את חרפתי (בראשית ל, כג)

ו"ל על פי מה שכחר בחפה"ה אמרי וועח פרשח ויצא (מד) שהפסוק מרמז על חנוכה. כי "אסף" באות פ׳ דמנצפ״ך עולה "מתתיהו" ובחנוכה ממתיקין ח' פעמים "אלהים" העולה "חרפת", עיי"ש. ותראה עוד רמז שהפסוק הזה רומז על חנוכה, כי התיבות "את חרפתי" בגימטריא "בימי מתתיהו בן יוחנן".

(רמזי הפלאות. עה)

עטרת צדיקים

עיון במעשי הצדיקים לרגל יומא דהילולא הרב משה רויטמן •

במוצאי יום מנוחה המצא לעמך רווחה

מלוה מלכה.

מתח נורא נפל במעון קדשו של המגיד הרה"ק רבי ישראל מקאזניץ זי"ע בעל 'עבודת ישראל', באותו מוצאי שבת-קודש. כשאל הקודש פנימה באו שליחים והגישו 'קוויטל' (פחקא) שבו היה רשום שמה של אישה שהתקשתה בלדתה, וסכנת נפשות ריחפה עליה ועל התינוק, רחמנא ל"צלו,

המגיד הקדוש שכב על מיטתו, כדרכו בערוב ימיר שבהם היה גופו הטהור שרוי בחולשה נוראה, במיוחד לאחר עבודתו העילאית במשך יום השבת-קודש. אך משקרא את הפתקא הזאת, ביקש למסור נפשו כדי להמשיך לה ישועה מגבהי מרומים, והוא הביע רצונו לטבול ישועה מגבהי מרומים, והוא הביע רצונו לטבול ישועות על ידי הטבילה במקווה, בסוד "מקווה שראל ה' מושיעו בעת צדה" (ירמי "ת. ימ. אך המשמשים בקודש שדאגו לבריאותו, ניסו למנוע ממנו טרחה זו, ומשראו שבנפשו הדבר מקווה, אך הוא מיהר וביקש לטבול במים המקווה, אך הוא מיהר וביקש לטבול במים.

ייקי ב באותם רגעים מתוחים הופיע במעון הקודש אורח דגול. הרה"ק רבי אלעזר מליזענסק זי"ע, בנו הגדול של הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע. רבי אלעזר שעשה את השבת מליזענסק זי"ע. רבי אלעזר שעשה את השבת

בצילו של המגיד, שהיה מגדולי תלמידיו אביו הקדוש, בא כעת ליטול ממנו ברכת פרידה, אלא שאז ראו עיניו את המגיד מובל במיטתו על-ידי משמשיו בקודש, בדרך למקווה.

משבירר והבין את הנעשה, עצר רבי אלעזר את הפמליה, ופנה ואמר למגיד שהוא מקבל על עצמו לפעול את הישועה, וכי יכול הוא לחסוך את הטרחה ולא לסכן את בריאותו חלילה.

שב המגיד על עקבותיו, ובתוך זמן קצר הגיעה הבשורה המשמחת כי האישה ילדה במזל טוב וניצלה מו הסכנה. בחסדי שמים.

הדבר היה לשיחת היום בכל הסביבה, כולם התפלאו על רבי אלעזר, שנודע בענוותנותו העצומה, ותמיד היה מסתיר את כוחתיו לפעול ישועות, וכעת נאזר בגאוה דקדושה שכזו. גם המגיד הקדוש בעצמו התפלא על כך, למעול ישועות, וכעת נאזר בגאוה דקדושה ומשחזר רבי אלעזר ליטול ממנו ברכת פרידה שאלו לפשר הדבר. נענה רבי אלעזר ואמר: "אבי הקדוש ציוה עלי ועל כל צאצאיו להיזהר בסעודת מלוה מלכה, ומשטענתי שקשה עלי הדבר, הבטיח לי שתמיד אוכל לפעול ישועות בסעודה זו. כשראיתי שיש כאן שאלה של פיקוח נפש, הבנתי שכעת הזמן להשתמש בהבטחת אבי, נטלתי אפוא ידים לסעודה ופעלתי את הישונה..."

ימים קדושים כמו שבתות ומועדי ה', כשהמלך מלכים הקב"ה מופיע ביקרו, מתאמצים כולם לכבדו כראוי בשבח יקר וגדולה וכבוד, במלבושי כבוד ובסעודות רחבות, אף נמנעים מלדבר מאומה מכל צרכי ימות החול, מצרותיהם מלדבר מאומה מכל צרכי ימות החול, מצרותיהם ומקשיי חייהם, עד שאי אפשר להכיר עליהם אמע מעול הגלות. אולם בהגיע שעת הפרידה, זה הזמן לבקש על כל דבר וצורך, ואז חזק ימלא משאלותינו, אמיץ יעשה בקשתנו, והוא ישלח בתעשה ידינו ברכה והצלחה.

אכן על אודות שגב מעלתה וקדושתה של סעודת מלוה מלכה, מובא בספר שו"ח 'מור ואהלות' (אוהל ראשי בשמים, סימן "א), משמיה דהרה"ק רבי ישראל מרוזין זה"ע, שפירש בכך את הכתוב בפרשתינו: "ידילום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" (כה, יב), וזה לשונו: "ושמעתי מפי איש נאמן, ששמע מהרב הצדיק המפורסם ר' ישראל מרוזין נבג"מ, סלם העולם נזהרים בזה, אבל ראשו מגיע השמימה, ב"ת סעודת לוית מלכה, מוצב ארצה, שאין העולם נזהרים בזה, אבל ראשו מגיע השמימה, ויודדים בז [כלומר יורדים בחזה ב-וי, ביום שישי לקראת ויורדים בז [כלומר יורדים בחזה ב-וי, ביום שישי לקראת השפת אהם.

עפ״י: חמרא טבא; אהל אלימלך

עטרות של שבלים

פלאות ופרפראות

• הרב משה רויטמן •

יעקב לקח עמו את השם לשמירת הדרך

ַויַּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה (כח, י).

ביים רש"יו. "זילך חרוב - יצא ללכת לחרן", והוא על פי הכלל הידוע שכתבו רש"י להלן בפרשת ופירש הי"ו: "כל תיבה שצריכה למ"ד בתחילתה הטיל לה הכתוב ה"א בסופה". וישלח (ב. זו: "כל תיבה שצריכה למ"ד בתחילתה הטיל לה הכתוב ה"א בסופה".

והקשה הרה"ק רבי צבי אלימלך מבלאזשוב זי"ע בעל "צבי לצדיק" (בן הרה"ק רבי דויד מדינוב זי"ע - בנו של הרה"ק בי בנו של הרה"ק בל בער בי בנו של הרה"ק בל בער בינו הרה"ק ה"אמרי של הרה"ק בל בער בינו הרה"ק מבלאזשוב היה חתנו של הרה"ק רבי משה מראווואדוב זי"ע בנו של רבינו הרה"ק ה"אמרי נועם" זי"ע מדיקוב), מה הרוויח הכתוב מזה שהטיל ה"א בסופה של התיבה ומה חסך בזה שלא הטיל למ"ד בתחילתה, ובכלל, כל תיבת "וילך" נראית כמיותרת, כי היה יכול לומר "ויצא יעקב מבאר שבע לחרו".

ואמר לפרש, כי רמזה לנו התורה הקדושה, באותיות אלו שהם נראים כמיותרים, ואלו הן: ו' י' ך' מ"דולך" (כי האות לי נצרכת לתיבת לחרף), והאות ה' מ"חרנה", ויחד מצטרפים הם לשם יוה"ך – הוא השם של שמירת הדרך היוצא מסופי התיבות של הכתוב (תהלים צא, יא) "כי' מלאכיו' יצוה' לך' לשמרך בכל דרכיך". את השם הזה לקח עמו יעקב אבינו ע"ה בצאתו לדרך.

ולחיבת הקודש נביא שוב את אשר הבאנו בענין זה, במדור זה, בגליון לפרשת חיי שרה:

מסופר על הרה״ק הרבי מלובלין זי״ע, שנסע פעם עם תלמידיו בערב שבת קודש, ועל אם הדרך שקעה העגלה בביצה טובענית. פנה אליו תלמידו המובהק רבינו הרה״ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי״ע וביקש: ״אולי יכוון רבינו בשם של שמירת הדרך ונינצל?״, נענה הרבי מלובלין ואמר: ״יא ווער כען היינט?!״ (כן, מי יכול היום?ו), ומיד ניצלו והגיעו למחוז חפצם לחיים ולשמחה ולשלום.

ופירשו צדיקים, כי באמירתו "י"א ו'וער כ'ען ה'יינט" כיוון הרבי לשם היוצא מראשי תיבות אלו שהוא שם יוה"ך - השם של שמירת הדרך.

חילופי המשמרות בפינסק

וַיִּחַר לְיַעֲקֹב וַיַּרֶב בְּלָבֶן וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלָבֶן מַה פְּשְׁעֵי מַה חַשֶּאתִי כִּי דַלַקְתָּ אָחֶרָי (לא. לו).
כידוע, כיהן הרה״ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי״ע בימיו הראשונים בעיר פינסק שבליטא, אולם
לאחר שלא נשאה עבודתו הנלהבת חן בעיני תושבי המקום גירשוהו משם, ואז עבר לבארדיטשוב.
ויה כאשר הביאו בני העיר פינסק רם חדש לעירם, היה זה תלמיד חכם גדול בתורה וירא שמים, כאשר
שמע כי קודם לו שימש במקום הרה״ק מבארדיטשוב וכי גירשוהו משם, אמר להם: ״כתוב ׳ויען יעקב
ויאמר ללבן מה פשעי מה חטאתי כי דלקת אחרי׳, פירוש, שיעקב אמר ללבן מה שאתה כל כך רץ
ודולק אחרי מן הסתם ראית בי חוטא ופושע, ולכן אתה רוצה בי כל כך, ולזה אשאלך מה פשעי ומה
חטאתי כי דלקת אחרי. ואמר להם הרב, אם גרשתם את הרה״ק מבראדיטשוב ודבקתם בי, מי יודע
איזה חוטא ופושע אני שלקחתם אותי לרב במקום איש אלוקים קדוש זה שישב בקרבכם.

המשכת שפע ע"י הפסוק

וַיֹּאמֵר יַעַקֹב לָאָחֵיו לָקָטוּ אַבַנִים וגו' (לא, מו).

אחד ממקורות הפרנסה של יהודי פולין, היו ההרים אשר מהם חצבו אבנים לצורכי הרחיים. יהודים רבים רכשו שטחים על ההרים, והתפרנסו מהאבנים שמכרו.

בספר "י"ג אורות" מובא מה שסיפר הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זצ"ל, אודות בני דודו שני אחים שבקשו גם הם להתעסק בזה, אך טרם שכרו את ההרים נסעו ליטול עצה מהרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זי"ע, והוא האציל את ברכתו על העסק.

אמנם, לצערם הרב לא נמצאו בשטחים שקנו אבנים מתאימים למכירה, והם עמדו בפני הפסד ענק. נסע אביהם של השניים אל הרה"ק משינאווא וטען שיש לו "דין תורה" עמו, שהרי על פיו רכשו בניו את ההרים ולא מצאו בהם אבנים, ועקב כך עומדים הם בפני פשיטת רגל, ולכן חושבים הם לברוח לאמריקה, בכדי להינצל מן המאסר, ועלולים הם לעמוד בפני ניסיונות קשים ומרים. לא ענה לו הרה"ק משינאווא כלום רק אמר לו את לשון הפסוק: "ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים". וכמוצא שפתיו כן היה, שחפרו שוב ומצאו אבנים לרוב.

עטרת זקנים

ליקוטים נפלאים מתורת רבוה״ק מדז׳יקוב זי״ע

רמזי הפלאות לפרשת ויצא

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה.

אר מתור שעניו היה. לא החזיק רבי אלעזר

וכך נמצא בכתב יד קדשו של רבינו הרה"ק

את הסגולה לעצמו בלבד, אלא מצא סימוכיו

לכך שכל יהודי יכול לפעול ישועות בסעודת

. רבי **אליעזר מדזיקוב** זי"ע, משמיה דרבי אלעזר,

כי בשלושה זמנים בשנה מתעוררת עת רצון,

שיש בו כוח לפעול ישועות אף עבור צרכים

גשמיים, ואלו הם: ביום שמיני עצרת, ביום זאת

חנוכה (או אחרון של פסח), ובשעה זו של סעודת

מלוה מלכה. משל למלך שהופיע לבקר בהדרו

באחת מערי מדינתו, ולמרות שהיו תושבי

העיר עניים ואביונים. התאמצו לקבל את פניו

בכבוד רב. ואף טרחו להכיו לכבודו סעודת

מלכים עשירה ומפוארת. ברם, בשעה האחרונה

לשהותו של המלך בקרבם, כשהתאספו כולם

להיפרד ממנו, או-אז נפלו לפניו ובבכי תמרורים

גילו לו, כי מאחורי כל הכבוד והיוקרה שעמלו

להכין עבורו מסתתר העוני בשבט עברתו,

והתחננו בפניו שיחוס ויחמול עליהם, לרומם

אותם מן האשפתות, ולהשפיע להם די מחסורם.

ריחם עליהם המלר. ומיד בשובו לארמוו מלכותו

הורה לשלוח לאותה עיר שפע רב מאוצרו הטוב.

ששרויים בני ישראל בגלות הנוראה, הרי שבבוא

הוא הדבר, ביאר רבי אלעזר. למרות

נראה לפרש על דרך אמרם ז"ל 'לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר', כי ההפרש בין מספר יצר הרע, על מספר יצר טוב, הוא מספר חרן, וזה הנרמז בפסוק 'ויצא יעקב מבאר שבע', היינו כשהצדיק מתגבר ויוצא מן 'יצר הרע' העולה 'באר שבע', ומרגיז יצר טוב על יצר הרע, אזי 'וילך חרנה', היינו שעי"ז הוא מסלק הדינים ומבטל החרון אף הנרמז בתיבת חרן, העולה ג' פעמים אלקי"ם, כמ"ש בליקוטי תורה להאריז"ל בפרשתינו, והיינו כנ"ל אשר חרן הוא ההבדל בין יצר טוב ליצר הרע, גם התיבות וילך חרנה בגימטריא זה יצר טוב.

אַין זֶה כִּי אָם בֵּית אֱלֹקִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמָיִם.

לכאורה תיבת 'וזה' מיותרת, והול"ל 'אין זה כי אם בית אלוקים ושער השמים'.

ונ״ל כי אמרו ז״ל (ברכות ו.) 'אין תפלה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת, שנאמר לשמוע אל הרינה ואל התפילה, במקום רינה שם תהא תפילה׳. ונה תפילתו של יעקב כשברח מעשו היתה על שמירת הדרך, כמ״ש 'ושמרני בדרך הזה וגו׳ ', ובלילה נחלם לו על המלאכים שעולים ויורדים לשמרו מכל רע, כמ״ש בחז״ל.

וע״כ כשקם יעקב משנתו וראה שתפילתו נשמעת, וכי אכן יש לו שמירה על הדרך, מיד פתח ואמר: 'אין זה כי אם בית אלוקים' היינו, ההוכחה לכך שאכן כאן הוא מקום תפילת אבותי, הוא, מ'שער השמים', שמלאכים עלו וירדו בסולם המגיע השמימה, וזאת כדי לשמרו, ומזה ראיה שכאן הוא מקום תפילה, כיון שנשמעה תפילתי לשמרני בדרך כנ״ל. (וע״ככתב ׳וזה׳ שזה - שהוא שער השמים- הוא ההוכחה שזה בית אלוקים).

וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אַחַי מֵאַיִן אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מֵחָרָן אֲנָחְנוּ.

נראה לפרש, שיעקב שמע מהם שהם משקים מן הבאר לכל העדרים, היינו, שהם משפיעים על ישראל כל מיני השפעות וטובות עוה"ז, ועל זה שאל אותם באיזו זכות יזכו ישראל לכך, האם מחזיקים הם במדת האחדות והאחה הנרמז בתיבת 'אח'' , או על ידי מדת ענוה ושפלות הרוח שהם בעיני עצמם כאין וכאפס הנרמז בתיבת 'מאין', או שמא יזכות להשפעות טובות על ידי מדת האמת שהם אחוזים ודבוקים בה. וזה נרמז בתיבת 'אתם' אותיות 'אמת'.

ועל שאלה זו השיבו לו הרועים, שהם צדיקי הדור המתפללים להשי"ת להשפיע טובות לישראל 'מחרן אנחנוי, היינו, שאנו מעתירים להשי"ת שיחון צאנו מאותר מתנת חינם אף על פי שאינם ראווים לכך מצד מדרגתם ולא הגיעו לאלו הג' מדרגות הנ"ל, אלא מרחמי הקב"ה וגודל חסדו עליהם, וזהו 'מחרן אנחנו', כי תיבת 'מחרן' בגימטריא 'רחמים', ותיבת 'אנחנו' בג'מטריא 'חסד גדונ'.

ַוּיֹאמֶר יַעֲקֹב אֶל לָבָן הָבָה אֶת אִשְׁתִּי כִּי מָלְאוּ יָמָי וְאָבוֹאָה אֵלֶיהָ.

נ"ל דיעקב נתכוון לרמז על יחודא עילאה ויחודא תתאה דקריאת שמע, כי התיבות הבה את אשתי' בגימטריא 'שמע ישראל הוי"ה אלהינו הוי"ה אחד' (עם רתיבות).

והתיבות 'הבה את אשתי כי מלאו ימי ואבואה אליה' בגימטריא 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.